

Більшість виявлених підрозділами кримінальної міліції в справах дітей правопорушень пов'язані з антигромадською, антисоціальною діяльністю дитини або з її втягненням у таку діяльність, сімейно-побутовими порушеннями. Такі правопорушення привертають увагу до інституту сім'ї в державі та спонукають до підвищення контролю з її боку за дотриманням прав і свобод громадян у сім'ї, а також вимагають підвищити ступінь реагування державних органів на такі правопорушення.

Висновки. Отже, виходячи з поняття адміністративної діяльності органів внутрішніх справ, аналізу особливостей діяльності кримінальної мі-

ліції в справах дітей, можна виокремити ознаки адміністративної діяльності кримінальної міліції в справах дітей, а саме: державно-владний та організаційний характер; підзаконність; домінування профілактичної функції; наявність особливого об'єкта охорони – дитини.

Підсумовуючи вищевикладене, пропонуємо під адміністративною діяльністю кримінальної міліції в справах дітей розуміти врегульовану нормами адміністративного права специфічну державно-владну їх діяльність, спрямовану на профілактику, виявлення та припинення адміністративних правопорушень, вчинених дітьми та щодо дітей.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Адміністративна діяльність органів внутрішніх справ. Загальна частина : [підручник] / за заг. ред. І.П. Голосніченка, Я.Ю. Кондратьєва. – К. : Українська академія внутрішніх справ, 1995. – 177 с.
2. Адміністративна діяльність : [навч. посібник для студ. вищ. навч. закл.] / М.В. Ковалів, З.Р. Кисіль, Д.П. Калаянов та ін. – К. : Правова єдність, 2009. – 432 с.
3. Адміністративна діяльність. Частина особлива : [підручник] / за заг. ред. проф. О.М. Бандурки. – Х. : Вид-во Ун-ту внутр. справ. «Еспада», 2000. – 368 с.
4. Адміністративна діяльність : [навч. посібник] / [В.В.Новіков та ін.]; за заг. ред. О.І. Остапенко. – Львів : Афіша, 2002. – 252 с.
5. Попов Л. Убеждение и принуждение. Организационно-воспитательные и административно-правовые средства охраны общественного порядка в деятельности советской милиции / Л. Попов. – М. : Московский рабочий, 1968. – 160 с.
6. Конституція України від 28 червня 1996 р. (зі змінами, внесеними згідно із Законом України від 08.12.2004 р. №2222-IV) // Відомості Верховної Ради України. – 996. – № 30. – Ст. 141.
7. Про затвердження Інструкції з організації роботи підрозділів кримінальної міліції у справах дітей : Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 19.12.2012 р. № 1176 // Офіційний вісник України. – 2013. – № 8. – С. 48. – Ст. 288.

УДК 342.11.3

ТЕХНІЧНІ НОРМИ ТА ЇХНЯ РОЛЬ У МІСТОБУДІВНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ: ОНТОЛОГІЧНИЙ І АКсіОЛОГІЧНИЙ ПІДХОДИ

TECHNICAL STANDARDS AND THEIR ROLE IN URBAN DEVELOPMENT: THE ONTOLOGICAL AND AXIOLOGICAL APPROACHES

Курчин О.Г.,

*докторант кафедри конституційного, адміністративного та міжнародного права
Маріупольського державного університету*

У статті досліджуються онтологічні та аксіологічні аспекти технічних норм у контексті їхньої ролі в містобудівній діяльності.

Ключові слова: технічні норми, техніко-юридичні норми, техніко-юридичні акти, технічний припис, містобудівна діяльність.

В статье исследуются онтологические и аксиологические аспекты технических норм в контексте их роли в градостроительной деятельности.

Ключові слова: технические нормы, технико-юридические нормы, технико-юридические акты, техническое предписание, градостроительная деятельность.

The paper investigates the ontological and axiological aspects of technical standards in the context of their role in urban development.

Key words: technical standards, technical and legal rules, technical and legal acts of Technical Requirements for urban activities.

Постановка проблеми. У межах муніципальної діяльності містобудівна діяльність, об'єктами якої на місцевому рівні є комплекси об'єктів будівництва, об'єднаних спільною планувальною структурою, об'ємно-просторовим рішенням, інженерно-транспортною інфраструктурою в межах населеного пункту, його функціональної зони (сільської, про-

мислової, центру, курортної, рекреаційної тощо), планувального, житлового району, мікрорайону (кварталу), приміської зони (ст. 4 Закону України «Про регулювання містобудівної діяльності» від 17.02.2011 р. [1]), є визначальною щодо формування просторового середовища проживання людини та його обслуговуючої інфраструктури.

Виходячи із цього, містобудівна діяльність є соціальною поліоб'єктною й різномірною, нормативно та процесуально обґрунтованою технологічною, у тому числі й технічною, діяльністю уповноважених суб'єктів, серед яких важливе місце займають органи місцевого самоврядування з планування й забудови територій. Цей висновок підтверджується й тим, що відповідно до ст. 2 профільного закону України, планування й забудова територій – це діяльність державних органів, органів місцевого самоврядування, юридичних і фізичних осіб, яка передбачає: 1) прогнозування розвитку територій; 2) забезпечення раціонального розселення й визначення напрямів сталого розвитку територій; 3) обґрунтування розподілу земель за цільовим призначенням; 4) взаємозгодження державних, громадських та приватних інтересів під час планування й забудови територій; 5) визначення й раціональне взаємне розташування зон житлової та громадської забудови, виробничих, рекреаційних, природоохоронних, оздоровчих, історико-культурних та інших зон і об'єктів; 6) встановлення режиму забудови територій, на яких передбачено проведення містобудівної діяльності; 7) розробку містобудівної та проектної документації, будівництво об'єктів; 8) реконструкцію існуючої забудови та територій; 9) збереження, створення та відновлення рекреаційних, природоохоронних, оздоровчих територій та об'єктів, ландшафтів, лісів, парків, скверів, окремих зелених насаджень; 10) створення та розвиток інженерно-транспортної інфраструктури; 11) проведення моніторингу забудови; 12) ведення містобудівного кадастру; 13) здійснення контролю у сфері містобудування.

При цьому закріплюється нормативна основа державного регулювання планування територій. Її інструментом є містобудівна документація, яка поділяється на документацію державного, регіонального та місцевого рівнів. Така документація розробляється на паперових і електронних носіях на оновленій картографічній основі в цифровій формі як набори профільних геопросторових даних у державній геодезичній системі координат УСК-2000 і єдиній системі класифікації та кодування об'єктів будівництва для формування баз даних містобудівного кадастру.

Систематичний аналіз наведених законодавчих положень свідчить про те, що правове регулювання містобудівної діяльності в теоретичному аспекті стикається з однією з актуальних проблем сучасного правознавства – співвідношення правових та технічних норм і визначенням природи останніх.

Стан дослідження. Проблематика дослідження техніко-юридичних норм демонструється працями як вітчизняних, так і зарубіжних вчених. Розглядом проблеми співвідношення технічних і юридичних норм, поняттям та тлумаченням техніко-юридичних норм займалися С.С. Алексєєв, О.Б. Венгеров, А.І. Денисов, В.В. Лазарєв, М.І. Матузов, А.С. Михальська, П.Т. Полежай, В.Д. Попков, Г.І. Шатков, В.С. Шелестов. У зв'язку з вивченням взаємодії права й науково-технічного прогресу техніко-юридичні норми досліджували І.Ф. Казьмінім, М.І. Лазарєвим,

Р.О. Халфіною. Техніко-юридичні норми вивчалися й у межах дослідження проблеми джерел права, зокрема, такими правознавцями-теоретиками, як Р.М. Романов, І.С. Самощенко, М.О. Тузов, С.М. Юсупов.

Слід вказати, що проблематика виділення технічних норм і їх взаємозв'язку з нормами соціальними перебувала у фокусі уваги ще радянських вчених [2], але знайшла своє закріплення тільки на доктринальному рівні, без виходів на конкретні рішення в практичній площині. Водночас саме їм належить науковий пріоритет в тому, що юридичні норми співвідносилися не тільки із соціальними (етичними, релігійними, політичними нормами, нормами-стандартами мови, моди, звичаями, традиціями), а й із технічними нормами. Під час порівняння з технічними нормами основним критерієм розмежування традиційно називають предмет регулювання. Ці вчені вважають, що технічні норми регулюють виключно відносини між людиною й предметами (явищами) зовнішнього світу, тоді як юридичні норми є регуляторами суспільних відносин, у яких одному соціальному суб'єкту протистоїть один або декілька інших соціальних суб'єктів. У зв'язку із цим в правознавстві надовго й міцно закріпилася думка, згідно з якою технічні норми не є соціальними, а отже, не можуть бути правовими [3].

Однак із бурхливим розвитком науки й техніки, впровадженням у виробництво досягнень науково-технічної революції в нормативно-правових актах об'єктивно з'явилися приписи, що мають технічний характер, що поставило перед правознавцями проблему вивчення природи норм, виражених такими приписами. Під час її вирішення була висловлена доктринальна позиція про можливість існування юридичних норм із технічним змістом. Більш того, у юридичній науці такі норми отримали назву «техніко-юридичні» (О.Ф. Черданцев), а в окремих джерелах – «юридико-технічні» (О.Б. Венгеров). Тому, з одного боку, раніше панували погляди на несоціальний характер технічних норм, які останнім часом все менше знаходять своїх апологетів, а з іншого – така позиція все ж існує, і це, на думку О.В. Пчолкіна, свідчить про недостатню переконливість аргументів, що приводяться на користь останнього [4]. Крім того, не спостерігається єдності навіть у лавах апологетів однозначного віднесення технічних норм до розряду соціальних: частина з них стверджує, що технічні норми можуть мати соціальний характер [5], інші – що завжди його мають [6].

У зв'язку із цим об'єктивується дослідження регулятивної ролі технічних норм та їх значення в повсякденному житті людини, у тому числі й у сфері містобудівної діяльності. Ці завдання знаходять особливу гостроту й актуалізуються у зв'язку з недостатньою розробленістю цієї проблематики: фактично єдиним монографічним дослідженням техніко-юридичних норм є робота О.Ф. Черданцева, написана на початку 60-х рр. минулого століття [7]. У 1979 р. дослідником А.С. Сиротіним була захищена кандидатська дисертація з теорії права на тему «Право і технічні норми у розвитку соціалістично-

му суспільстві» [8]. У 1984 р. М.О. Тузовим була захищена дисертація з державного права й управління на тему «Техніко-юридичні акти в системі державного управління» [9]. У 2004 р. О.В. Пчолкіним була захищена кандидатська дисертація з теорії права на тему «Техніко-юридичні норми в сучасній Росії: проблеми теорії і практики» [10].

Тому **метою статті** є дослідження онтологічних і аксіологічних аспектів ролі й значення технічних норм у регулюванні містобудівної діяльності.

Виклад основного матеріалу. Широке поширення в сучасному праві України нормативно-правових актів, що містять приписи технічного характеру, ставить досліджувану проблематику в розряд соціально актуальних і практично значущих. Тому об'єктивується необхідність з'ясування механізму соціалізації технічних приписів, доцільність їх існування саме в правовій формі.

Уже зазначалося, що феномен «техніко-юридична норма» досі залишається недостатньо дослідженим. Разом із тим більш пильне й глибоке дослідження техніко-юридичних норм, що грають певну роль у правовому регулюванні суспільних відносин, сприяє не тільки поглибленню знань про сутність техніко-юридичних, а й взагалі норм права як таких. Такий аналіз має значення, по-перше, для розробки загальнотеоретичних положень (вчення про співвідношення, взаємодію та взаємозв'язок різних соціальних норм, вчення про структуру правових норм та форму їх вираження, вчення про джерела права). По-друге, спрямовує подальший розвиток галузевих наук. По-третє, дослідження специфіки цих норм має й певне практичне значення, бо дає практичним працівникам більш глибокі знання про сутність і роль техніко-юридичних норм, сприяє правильному їх застосуванню до конкретних життєвих обставин і здійсненню контролю за їх виконанням. По-четверте, багато техніко-юридичних норм сприяють підвищенню рівня стандартизації суспільних відносин у значущих сферах соціального життя, що підвищує їхню значимість власне в правовому регулюванні. По-п'яте, в умовах міжнародної міждержавної інтеграції такі норми стають міжнародними техніко-правовими стандартами, що створює загальне правове та процесуальне поле їх застосування та використання.

Звідси зростає роль і значимість технічних норм у правовому регулюванні різного рівня (локального, регіонального, національного, міжнародного, універсального), а також актуалізується доктринально-науковий інтерес до визначення їхньої правової природи.

Визначаючи технічні норми, професор О.В. Малько вважає, що це «правила найбільш раціонального поведіння людей із знаряддями праці й предметами природи» [11]. Такий підхід зумовлює можливість появи певних висновків:

– технічні норми регулюють відносини між людьми й зовнішнім світом – природою, технікою (онтологічний фактор – *О.Г.*);

– технічні норми демонструють відносини «людина – машина», «людина і виробництво» (суб'єктний фактор – *О.Г.*);

– технічні норми – це правила найбільш раціонального поведіння людей із знаряддями праці й предметами природи (інтелектуальний фактор – *О.Г.*);

– вони не мають соціального змісту, але при цьому об'єктивуються їх важливим соціальним призначенням: їх дотримання є важливим, бо інакше неминучі аварії, техногенні катастрофи, подібні до чорнобильської (екзистенційно-телеологічний фактор – *О.Г.*).

Співвідношення технічних норм і соціальних норм має важливе принципове значення, яке зумовлене кількома чинниками конвергенційної властивості:

1) причиною появи технічних норм – вони з'являються в умовах науково-технічного прогресу – соціального, науково-технічного явища, відмінного від науково-технічної революції, який О.Б. Венгеров визначив як «процес, яким сучасна соціалістична держава керує за допомогою законодавчих заходів, так само, як вона управляє господарським, соціально-культурним будівництвом, іншими сферами життя суспільства, хоча в цій області є й певна специфіка» [12];

2) місцем їх виникнення – вони виникають у людському соціумі й у його межах діють, але не регулюють суспільні відносини, а відносини специфічного характеру, що виникають у процесі виробництва. Так, А.С. Сиротін пояснює соціальну природу техніко-юридичних норм впливом на них права [13];

3) суб'єктом їх виникнення – технічні норми створюються людьми і їх не можна ототожнювати із законами природи як об'єктивно існуючими, стійкими, повторюваними зв'язками між явищами. Тому технічні норми залежать від волі людини, а закони природи не залежать;

4) телеологією їх виникнення – вони грають свою особливу роль у виробничих процесах, реалізація яких безпосередньо впливає на економічний рівень існування соціуму й держави, а отже, і на соціальне благополуччя людей;

5) об'єктивація й розвиток феномена технічних норм детерміновано потужними процесами конвергенції та консолідації науки, техніки й виробництва, що виникають та реалізуються в соціумі, – в єдину систему, єдиний соціальний комплекс, який розвивається за своїми внутрішніми законами, що, безсумнівно, повинно стати самостійним предметом дослідження суспільних наук, враховуючи високий рівень нормативізації та управлінського «наповнення», предметом дослідження юридичної науки. Хоча й деякі вчені стверджують, що правознавці як гуманітарії не займаються технічними нормами – це не їхнє завдання. Вони стикаються з ними лише тому, що це необхідно у своїй галузі знань. Проте їм важливо чітко відмежовувати технічні норми від соціальних, встановити тут об'єктивні критерії, відмінні риси, особливості [14];

6) технічні норми, виходячи з вищевикладеного, є основою для виникнення промислового виробництва, що є потужним економічним фундаментом людського соціуму. Ще в «Економічних рукописах»

К. Маркс розглядав спільне застосування науки й машин у виробництві як потужний фактор розвитку продуктивних сил, які у своїй системній впорядкованості представляють певний технологічний спосіб виробництва або матеріальну форму виробництва [15]. Саме така форма виробництва в кожну історично конкретну епоху служить базисом розвитку суспільних відносин. Матеріально-речова форма виробництва є також громадською формою виробництва, оскільки вона виражає суспільний характер праці;

7) відмітною особливістю технічних відносин є те, що на другому їхньому боці – неживі предмети, тому вони носять не суто соціальний, а, так би мовити, «полусоціальний» характер. І це теж фактор, який зближує їх із соціальними нормами. Технічні норми визначають науково обґрунтовані методи, прийоми, способи поводження з природними й штучними об'єктами, технологічними операціями й процесами;

8) соціальні та технічні норми відрізняються одна від одної за багатьма підставами: за предметами регулювання, за їхнім змістом, конструкцією (архітектонікою), способами фіксації, ступенем спільності, формальною визначеності та деякими іншими параметрами. Спільним у технічних і соціальних норм є те, що вони мають справу з людською діяльністю, а відмінності – в об'єктах і методах регулювання;

9) технічні норми певним чином інтегруються в правову систему держави. Серед них є такі, які отримують закріплення в правових актах і таким чином набувають юридичної сили. Їх можна назвати техніко-правовими. Це переважно норми, що діють у матеріально-виробничій та управлінській сфері (правила протипожежної безпеки, експлуатації всіх видів транспорту, атомних станцій, будівельних робіт, енергопостачання, збереження й переміщення вибухових і токсичних речовин, поводження зі зброєю, особливо ядерною, різного роду держстандарти тощо). Деякі з них забезпечені санкціями, тому не випадково їх іноді іменують підвидом соціальних норм;

10) виходячи із цього спостерігається суттєве поглиблення телеологічної домінанти технічних норм. Враховуючи їхній загальнообов'язковий характер і силу примусу, що забезпечує їх виконання, вони здійснюють свою регламентну функцію в сукупності з іншими правовими нормами й у цьому сенсі відіграють додаткову (акцесорну) роль. На думку радянського дослідника О.Ф. Черданцева, найтісніше вони пов'язані з бланкетними нормами [16];

11) слід враховувати, що інші технічні норми, зокрема такі, що діють у побутовій сфері, не підтримуються правом, і отже, їх порушення не веде до будь-якої юридичної відповідальності (наприклад, правила поводження з різними домашніми приладами – телевізорами, холодильниками, магнітофонами, стереосистемами і т. д., правила прийому ліків);

12) у процесі дослідження правової природи технічних норм у правовій доктрині спостерігалися різні девіації та дихотомії: починаючи з абсолютизації незалежності технічних норм від норм соціальних, виявлення суто класової природи технічних норм і

закінчуючи визнанням їх соціальної природи й фактично юридичної значимості, що робить цю проблематику надзвичайно актуальною і нині, в умовах глобалізації наукової думки й створення єдиного всесвітнього наукового поля.

Узагальнюючи зазначені підходи, О.Ф. Черданцев вважає, що технічні норми є сукупністю правил поведінки, «які визначають міру поведінки людей у відношенні до природи, знарядь і засобів виробництва та інших предметів зовнішнього світу, регламентують виробничі процеси, встановлюють прийоми і методи технічних дій, вимоги до конструкцій знарядь виробництва, якісних показників виробленої продукції, сировини, матеріалів і т. д.» [17]. Такий підхід відрізняється не тільки широтою охоплення, а й просторовою суб'єктно-об'єктною характеристикою, що має виходи на парадигмальні дії людей у сфері нормативізації та стандартизації комунікацій із технікою та вимог до таких комунікацій. Фактично тут мова йде про формування масиву правових норм із технічним змістом. Недарма один із найвизначніших радянських теоретиків права С.С. Алексєєв підкреслює важливе теоретичне значення сформульованого в процесі обговорення висновку про технічні норми як про правові [18].

У цьому зв'язку методологічно важливою й праксеологічно обґрунтованою видається доктринальна позиція О.В. Пчелкіна про те, що техніко-юридичні норми з'являються тоді, коли технічна діяльність та її результати перестають бути виключно інтересом приватних осіб [19].

Важливе значення для розуміння онтології техніко-юридичних норм має доктринальна позиція О.Ф. Черданцева, який виділяє основні ознаки, що роблять їх схожими з правовими нормами:

1) вони виходять від держави (етатистський фактор – *О.Г.*);

2) у них виражається державна воля (імперативний фактор – *О.Г.*);

3) їх дотримання забезпечується можливістю застосування державного примусу (деліктно-превенційний фактор – *О.Г.*);

4) вони об'єктивуються в спеціальних нормативних актах, видаваних компетентними державними чи суспільними (з санкції держави) органами, тобто мають і свою форму вираження (формалізований фактор – *О.Г.*);

5) вони регулюють суспільні відносини (регулятивний фактор – *О.Г.*) [20].

Однак слід мати на увазі, що техніко-юридичні норми володіють і своєю специфікою:

– зміст їхньої диспозиції відбивається в нормативному акті за допомогою технічного припису;

– на відміну від правових приписів, виражених в реченні, такі приписи можуть бути виражені математичними знаками, формулами, таблицями, графічними зображеннями [21];

– нормативні акти, що містять техніко-юридичні норми є техніко-юридичними актами.

Визначаючи зміст техніко-юридичного акта, М.О. Тузов вважає, що він являє собою сукупність ви-

кладених у ньому правових та технічних приписів і норм. Проте при цьому зміст не може бути простою сукупністю елементів або сторін, що складають річ, він є процесом, у якому всі ці елементи, сторони перебувають у постійній взаємодії, русі, переходять один в одного, з одного стану в інший, і проявляють то одну, то іншу свої властивості. Ось чому в змісті техніко-юридичних актів слід виділити також і ті властивості й відносини, які проявляються в результаті взаємодії правових і технічних приписів між собою, а також в процесі їх впливу на свої адресати (об'єкти) [22]. Слід зазначити, що така позиція відбиває, по-перше, нестійкий стан змісту техніко-юридичного акта; по-друге, його достатньо широку верифікацію та варіабельність; по-третє, його складну та певною мірою антагоністичну структуру (стикаються правові та технічні норми – *О.Г.*); по-четверте, його комплексний характер; по-п'яте, інтегративну властивість змісту такого акта; по-шосте, важливою властивістю змісту техніко-юридичного акта та його самого є й те, що в його основі лежить технічний припис.

Поняття технічного припису є досить суперечливим, особливо в юриспруденції, яка базується суто на правових нормах. Поняття цієї термінологічної зв'язки є синтетичним і складається з двох понять, опорним з яких є термін «припис».

Слід зазначити, що визначення поняття «припис» було сформульовано А.В. Міцкевичем: «Правовий (нормативний) припис – це сам текст статей, пунктів або інших граматично й логічно завершених частин нормативних актів» [23], тобто приписом є текст статей, пунктів, а не власне статті, пункти в цілому; саме внутрішній вираз-зміст нормативного акта, а не його зовнішня, формально-структурна «оболонка».

При цьому треба мати на увазі, що поняття «припис» не співпадає з поняттям правової норми. Між ними є співвідношення, яке виражається в тому, що правовий припис – це змістовна частина правової норми, її будівельний елемент, що є відносно самостійним утворенням. Таким чином, можна констатувати, що припис – це відносно самостійне логічно й граматично завершене положення, що має певне призначення (характер) [24]. Разом із тим треба зауважити, що в теоретичних дослідженнях досі поняття «припис» є різноплановим та вживається в різних значеннях.

Визначення поняття «припис» дає можливість перейти до визначення поняття «технічний припис», що пов'язане з поняттям «техніка». Взагалі «техніка» в широкому сенсі – це сукупність засобів, прийомів, навичок діяльності людей. У філософській літературі цьому поняттю дається така функціонально-телеологічна характеристика: «Під технікою ми розуміємо штучно створені засоби діяльності людей. Люди створюють і застосовують техніку з метою отримання, передачі й перетворення енергії, впливу на предмети праці, під час створення матеріальних і культурних благ, збору, зберігання, переробки й передачі інформації, дослідження законів і явищ природи та суспільства, пересування, управління товариством, побуту, ведення війни» [25]. А в «штучно створені засоби

діяльності» людей можна включати як засоби виробництва, так і вироблені способи, прийоми дій, з яких складається діяльність людей. Інакше кажучи, у поняття «техніка» включаються різні елементи: машини, механізми, знаряддя праці, прийоми, способи дії, ставлення людей до матеріального світу, що їх оточує, і об'єкти останнього. І саме в цьому значенні ми використовуємо поняття «техніка» під час дослідження змісту та природи техніко-юридичних актів.

Таким чином, можна стверджувати, що техніко-юридичні акти можуть прийматися із широкого кола питань, що стосуються будь-якої форми людської діяльності, але мають істотний інтерес для держави, виходячи з особливої соціальної значущості такої діяльності.

Враховуючи те, що в містобудівній діяльності об'єктами містобудування на державному, регіональному та місцевому рівнях (ст. 4 Закону України «Про регулювання містобудівної діяльності» від 17.02.2011 р.) є системний комплекс заходів із суто технічного облаштування території (її планування, система розселення й комплексного розміщення основних об'єктів промисловості, транспорту, інженерної та соціальної інфраструктури, функціональне зонування території України тощо), регулювання такої діяльності можливе на різних рівнях правотворчості тільки із застосуванням техніко-юридичних актів, які є основними профільними актами в цій сфері. Саме тому зростають вимоги до якості таких актів у контексті ефективності їх нормативно-правового регулювання та належного формулювання й повноти відповідних повноважень суб'єктів містобудівної діяльності.

Висновки. Резюмуючи викладене вище, робимо такі висновки:

– правове регулювання містобудівної діяльності в теоретичному аспекті стикається з однією з актуальних проблем сучасного правознавства – співвідношенням правових та технічних норм і визначенням природи останніх;

– не дивлячись на те, що феномен «техніко-юридична норма» досі залишається недостатньо дослідженим, його існування та підвищення ролі в соціальному регулюванні актуалізує необхідність подальшого дослідження, бо сприяє не тільки поглибленню знань про сутність техніко-юридичних, а й взагалі норм права. Таке дослідження: а) має значення для розробки загальнотеоретичних положень у праві; б) може служити подальшому розвитку галузевих наук; в) дослідження специфіки цих норм має й певне практичне значення, бо сприяє правильному їх застосуванню до конкретних життєвих обставин і здійсненню контролю за їх виконанням; г) багато техніко-юридичних норм сприяють підвищенню рівня стандартизації суспільних відносин у значущих сферах соціального життя, що підвищує їх значимість власне в правовому регулюванні; д) в умовах міжнародної міждержавної інтеграції такі норми стають міжнародними техніко-правовими стандартами, що створює загальне правове та процесуальне поле їх застосування та використання;

– основними ознаками техніко-юридичних норм, що роблять їх схожими з правовими нормами, є такі: а) вони виходять від держави (етатистський фактор – *О.Г.*); б) у них виражається державна воля (імперативний фактор – *О.Г.*); в) їх дотримання забезпечується можливістю застосування державного примусу (деліктно-превенційний фактор – *О.Г.*); г) вони об'єктивуються в спеціальних нормативних актах, видаваних компетентними державними чи суспільними (з санкції держави) органами, тобто мають і свою форму вираження (формалізований фактор – *О.Г.*); д) вони регулюють суспільні відносини (регулятивний фактор – *О.Г.*);

– техніко-юридичні норми володіють і своєю специфікою: а) зміст їхньої диспозиції відбивається

в нормативному акті за допомогою технічного припису; б) на відміну від правових приписів, виражених в реченні, такі приписи можуть бути виражені математичними знаками, формулами, таблицями, графічними зображеннями; в) нормативні акти, що містять техніко-юридичні норми, є техніко-юридичними актами;

– виходячи з особливостей містобудівної діяльності, багато аспектів якої врегульовуються техніко-юридичними нормами, об'єктивно зростають вимоги до якості техніко-юридичних актів у контексті ефективності їх нормативно-правового регулювання та належного формулювання й повноти (оптимальності) відповідних повноважень суб'єктів містобудівної діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Про регулювання містобудівної діяльності : Закон України від 17 лютого 2011 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 34. – Ст. 343.
2. Лебедев М.П. Государственные решения в системе управления социалистическим обществом / М. П. Лебедев. – М., 1974. – 537 с. ; Недбайло П.Е. Советские социалистические правовые нормы / П.Е. Недбайло. – Львов, 1959. – 241 с. ; Шебанов А.Ф. Нормы советского социалистического права / А.Ф. Шебанов. – М., 1956. – 277 с.
3. Лебедев М.П. Государственные решения в системе управления социалистическим обществом / М. П. Лебедев. – М., 1974. – 537 с. ; Недбайло П.Е. Советские социалистические правовые нормы / П.Е. Недбайло. – Львов, 1959. – 241 с. ; Шебанов А.Ф. Нормы советского социалистического права / А.Ф. Шебанов. – М., 1956. – 277 с.
4. Пчелкин А.В. Технико-юридические нормы в современной России: проблемы теории и практики : дисс. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.01 / А.В. Пчелкин. – Нижний Новгород, 2004. – 207 с.
5. Полежай П.Т. О соотношении юридических и технических норм в социалистическом обществе / П.Т. Полежай, В.С. Шелестов // Советское государство и право. – 1960. – № 10. – С. 13–21.
6. Шатков Г.И. О соотношении технических и правовых норм / Г.И. Шатков // Вестник ЛГУ. – 1961. – № 17. – С. 140.
7. Черданцев А.Ф. Технико-юридические нормы в праве : автореф. дис. ... канд. юрид. наук / А.Ф. Черданцев. – Свердловск, 1963. – 23 с.
8. Сиротин А.А. Право и технические нормы в развитом социалистическом обществе : автореф. дисс. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.01 / А.А. Сиротин. – М., 1979. – 14 с.
9. Тузов Н.А. Технико-юридические нормы в системе государственного управления : дисс. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.02 / Н.А. Тузов. – М., 1984. – 220 с.
10. Пчелкин А.В. Технико-юридические нормы в современной России: проблемы теории и практики : дисс. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.01 / А.В. Пчелкин. – Нижний Новгород, 2004. – 207 с.
11. Матузов Н.И. Теория государства и права : [учебник] / Н.И. Матузов, А.В. Малько. – М. : Юристъ, 2004. – 266 с.
12. Венгеров А.Б. Теория государства и права : [учеб. для юрид. вузов] / А.Б. Венгеров. – М. : Омега-Л., 2004. – 344 с.
13. Сиротин А.А. Право и технические нормы в развитом социалистическом обществе : автореф. дисс. ... канд. юрид. наук / А.А. Сиротин. – М., 1979. – 17 с.
14. Матузов Н.И. Теория государства и права : [учебник] / Н.И. Матузов, А.В. Малько. – М. : Юристъ, 2004. – 266 с.
15. Маркс К. Сочинения : в 50 т. / К. Маркс, Ф. Энгельс. – 2-е изд. – М. : Политиздат. – Т. 49. – 490 с.
16. Черданцев А.Ф. Технико-юридические нормы в советском праве : автореф. дисс. ... канд. юрид. наук / А.Ф. Черданцев. – Свердловск, 1963. – 15 с.
17. Черданцев А.Ф. Технико-юридические нормы в советском праве : автореф. дисс. ... канд. юрид. наук / А.Ф. Черданцев. – Свердловск, 1963. – 15 с.
18. Алексеев С.С. О перерастании советского права в систему норм коммунистического общежития / С.С. Алексеев // Советское государство и право. – 1963. – № 5. – С. 18–25.
19. Пчелкин А.В. Технико-юридические нормы в современной России: проблемы теории и практики : дисс. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.01 / А.В. Пчелкин. – Нижний Новгород, 2004. – 207 с.
20. Черданцев А.Ф. Понятие технико-юридических норм и их роль в формировании общественных отношений / А.Ф. Черданцев // Советское государство и право. – 1964. – № 7. – С. 134.
21. Пчелкин А.В. Технико-юридические нормы в современной России: проблемы теории и практики : дисс. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.01 / А.В. Пчелкин. – Нижний Новгород, 2004. – 207 с.
22. Тузов Н.А. Технико-юридические нормы в системе государственного управления : дисс. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.02 / Н.А. Тузов. – М., 1984. – 220 с.
23. Мицкевич А.В. Акты высших органов Советского государства / А.В. Мицкевич. – М., 1967. – 334 с..
24. Тузов Н.А. Технико-юридические нормы в системе государственного управления : дисс. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.02 / Н.А. Тузов. – М., 1984. – 220 с.
25. Техника // Новая философская энциклопедия : в 4-х т. – М. : Мысль, 2010. – Т. IV : Т–Я. – С. 61.